

ספקא דאורייתא לחומרא - פתיחה

א. נפתח את עיסוקנו בסוגיות כללי הספק במפגש עם הכלל היסודי והבסיסי 'ספקא דאורייתא לחומרא'. ממה נובעת החובה להחמיר בספק? האם התורה עצמה מצווה על כך או חכמים? אם מדובר בחובה מדרבנן בלבד, מהי משמעות אמירה זו על יחס התורה לספק איסור? מה היה צריך האדם לעשות מהתורה לולי תקנת 'ספקא דאורייתא לחומרא'?

נתחיל במפגש ראשוני קצר עם עמדת הרמב"ם שתעמוד ברקע לימודנו לאורך הדרך. הרמב"ם מתייחס לשאלה זו בידו החזקה מספר פעמים. בהלכות טומאת מת הוא כותב (ט, יב):

דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכיוצא בהן שהן משום ספק הרי הן של דבריהן, ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאת ודאי אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכל' אסורות בין בעריות ושבתות אין להם אלא מדברי סופרים כמו שביארנו בהלכות איסורי ביאה ובכמה מקומות.

וכך כותב הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה בהסבירו מדוע חכמים הקלו בעדות שבוייה (יה, ז):

השבוייה שנפדית והיא בת ג' שנים ויום אחד או יתר אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה שמא נבעלה לעכו"ם, ואם יש לה עד שלא נתייחד העכו"ם עמה הרי זו כשרה לכהונה, ואפ"י עבד או שפחה או קרוב נאמן לעדות זו, ושתי שבוייה שהעידה כל אחת מהן לחבירתה הרי אלו נאמנות, הואיל ואיסור כל הספיקות כולן מדברי סופרים לפיכך הקלו בשבוייה.

מדברי הרמב"ם באגרת נראה שהוא למד זאת מדברי רבא בקידושין לפיהם התורה התירה ספק ממזר (עג):

אמר רבא: דבר תורה שתוקי כשר... והתורה אמרה: לא יבא ממזר - ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק יבא, בקהל ודאי הוא דלא יבא, הא בקהל ספק יבא.

וכך כותב הרמב"ם באגרת!:

וכבר בארנו בכלל העקרים שבארנום שהדברים כלם מותרים מן התורה אלא מה שנתאמת שאסור, ושארם ז"ל ספקא דאורייתא לחומרא הוא אסור מדבריהם, לא מן התורה, ובבאור אמרו: "ממזר ודאי אסרה תורה" והוא הדין לאיסורי לאוין כולם.

ב. מדברים אלו, 'איסור כל הספיקות כולן מדברי סופרים', נראה בפשטות שמהתורה הספק מותר, ומותר לאדם לאכול חתיכה שספק האם היא אסורה. דבר זה קשה מאוד לכאורה: הרי התורה חייבה אדם שאוכל חתיכה שכזו בשוגג בקרבן אשם תלוי! איך אפשר לומר שמעשה מסוים מותר אם אדם שעושה אותו בשוגג חייב אשם תלוי!

נפגש מעט עם המקורות לדין אשם תלוי (ויקרא ה, ז):

ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו.

רש"י מביא את פירוש חז"ל לפסוק (שם):

ולא ידע ואשם והביא - הענין הזה מדבר במי שבא ספק כרת לידו ולא ידע אם עבר עליו אם לאו, כגון חלב ושומן לפניו, וכסבור ששתיהן היתר, ואכל את האחת. אמרו לו אחת של חלב היתה, ולא

ידע אם זו של חלב אכל, הרי זה מביא אשם תלוי ומגין עליו כל זמן שלא נודע לו שודאי חטא, ואם נודע לו לאחר זמן יביא חטאת.

וכך אומרת המשנה (כריתות יז):

ספק אכל חלב ספק לא אכל, ואפילו אכל, ספק יש בו כשיעור וספק אין בו; שומן וחלב לפניו, ואכל אחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל; אשתו ואחותו עמו בבית, שגג באחת מהן ואינו יודע באיזו מהן שגג; שבת ויום חול, ועשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזו מהן עשה - מביא אשם תלוי.

מה היחס אפוא בין אמירת הרמב"ם 'איסור כל הספיקות כולן מדברי סופרים', דברים מהם עולה שמוותר מהתורה לאכול ספק חלב, ובין חיוב אשם תלוי על אכילת ספק חלב בשוגג, חיוב שממנו עולה שאילו היה יודע שהחתיכה ספק חלב היה אסור לו לאכול אותה! הרי זוהי המשמעות הפשוטה של חיוב קרבן על עשיית מעשה בשוגג - שאילו היית יודע היה אסור לך לעשות את המעשה וחטאת בשוגג!

נסה להתמודד עם השאלה.

ג. יתכן שניתן ליישב את השאלה על ידי צמצום הדינים - צמצום היקף דברי הרמב"ם מצד אחד וצמצום היקף דין אשם תלוי מהצד השני, כך שהדינים לא יתנגשו. האמוראים נחלקו בהיקף דין אשם תלוי (סם):

איתמר, רב אסי אמר: חתיכה אחת שנינו, ספק של חלב ספק של שומן (ואפילו אז חייב); חייא בר רב אמר: חתיכה משתי חתיכות שנינו (חייב רק אז, כאשר היו לפניו שתי חתיכות שאחת מהן חלב ואכל אחת ולא יודע איזו אכל)... אמר רב יהודה אמר רב: היו לפניו שתי חתיכות, אחת של שומן ואחת של חלב, אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל - חייב; חתיכה אחת, ספק של חלב ספק של שומן ואכלה - פטור.

מהי המחלוקת בהיקף החיוב? חשוב: מהי סברת המצמצמים את היקף החיוב?

בגמ' הובאו שלושה פירושים ליסוד המחלוקת. הראשון תולה אותה בדרשת הפסוקים (סם):
במאי קא מפלגי? רב אסי (המחייב גם בחתיכה אחת) סבר: יש אם למסורת, מצות כתיב; וחייא בר רב אמר: יש אם למקרא, מצוות קרינן... אמר רבא: מאי טעמא דרב? דאמר קרא: ועשה אחת מכל מצות ה' בשגגה, עד שישגוג בשתים, מצות כתיב, מצוות קרינן.

ההסבר השני טען שהעמדה המחייבת רק על אכילת חתיכה אחת מתוך שתי חתיכות נובעת מהבנה שונה של מטרת הקרבן (סם):

א"ר זירא: מ"ט דרב? קסבר: שתי חתיכות אפשר לברר איסורו, חתיכה אחת אי אפשר לברר איסורו. ופירש רש"י (סם):

אפשר לברר איסורו - דאשם תלוי אינו בא אלא להגין מן הייסורין עד שידוע לו ויביא חטאת כדמפרש בפרק בתרא הילכך שתי חתיכות [ואכל אחת] ונשארה האחת אפשר שיבוא לאחר זמן בקי שיכיר אם זו הנותרת שומן ודאי חלב אכל ויביא חטאת אבל חתיכה אחת ואכלה אי אפשר לבררה.

2. וכך הוא חיוב חטאת על אכילת ודאי חלב בשוגג, ואשם תלוי הבא על אכילת ספק חלב ודאי לא שונה מכך.

 הסבר את דברי רבי זירא. מהי מטרת הקרבן לדעתו?

מטרת הקרבן היא הגנה זמנית מהעונש עד שיוודע לאדם שחטא ויביא חטאת כדי להגן בצורה קבועה. לכן הוא נאמר רק במצב בו יכול להתברר לאדם שחטא. יכולת בירור זו קיימת באופן פשוט רק במקרה בו היו לפניו שתי חתיכות שאחת מהן חלב ולא ידע איזו ואכל אחת מהן – מומחה יכול לזהות את החתיכה השניה ולדעת האם אכל חלב. לכן מטרת הקרבן – הגנה זמנית עד לבירור ודאי – יכולה להתקיים וחייב אשם תלוי. יכולת הבירור אינה קיימת באופן פשוט במקרה בו אכל חתיכה אחת מסופקת ולכן פטור מקרבן.

מההסבר השלישי נראה שההבדל נובע מחומרת הספק (שם):

אמר רב נחמן: מאי טעמא דרב? קסבר: שתי חתיכות איקבע איסורא, חתיכה אחת לא קבעה איסורא.

סכם את שלושת ההסברים למחלוקת. חשוב היטב: להלכה נפסק כעמדה המחייבת רק באכל חתיכה אחת מתוך שתיים, האם תוכל ליישב את הקושיה על הרמב"ם לאור זאת?

ד. אחרונים רבים יישבו את השאלה על הרמב"ם לאור חילוק זה. נלמד תחילה את דברי הרשב"א השואל על הרמב"ם את שאלתנו (קידושין עג):

וקשיא לי טובא דאם כן אזל ליה אשם תלוי למאן דלא בעי חתיכה משתי חתיכות, ואפ"ל למאן דבעי חתיכה משתי חתיכות הני מילי לענין קרבן אבל להתיר לכתחלה לא קאמר דהנך תנאי לאו בהכי פליגי.

הפרי חדש יישב (י"ד ק"י כללי ס"ס אות א):

והוכיח הרשב"א כסברתו שאם לא כן אשם תלוי למ"ד לא בעינן חתיכה משני חתיכות היכי משכחת לה ומי נימא דבהא דינא פליגי אי ספיקא דאורייתא אסור או לא ע"כ. וראיה זו איני מכיר דיש לומר דבודאי בהא פליגי דאם איתא דאסור מן התורה בחתיכה אחת גרידתא אמאי לא חייבה תורה אשם תלוי נמי בכהאי גוונא אלא משמע דהא בהא תליא דבמידי דאסור מן התורה דהיינו חתיכה מב' חתיכות חייבה אשם תלוי ובמידי דלא אסור מן התורה דהיינו חתיכה אחת גרידתא לא חייבה אשם תלוי אבל מאן דמחייב אשם תלוי אף בחתיכה אחת ודאי ס"ל דכל ספקות אסורין מן התורה אלא דלא קי"ל כוותיה.

נלמד גם את דברי הקרן אורה שמסכם דרך זו (יבמות לז):

ודרך אגב ראיתי לדבר קצת בדיני ספק, במחלוקת הראשונים ז"ל. הלא המה הרמב"ם והרשב"א ז"ל שנחלקו בדין זה אי כל ספיקא מהתורה צריך להחמיר בה, או מדרבנן לחוד הוא דמחמירין בה. דעת הרמב"ם ז"ל דכל הספיקות מדבריהם הוא דמחמירין בהו, והרשב"א ז"ל חולק עליו. וכתב דכל הספיקות מהתורה לחומרא, ומקור מחלוקת זו הוא מפרשת אשם תלוי דנחלקו בזה תנאי ואמוראי (כריתות י"ז ע"ב) אי חתיכה אחת שנינו או אחת משתי חתיכות שנינו, דלמ"ד חתיכה אחת שנינו הסכימו כולם דסבירא ליה דספק מהתורה לחומרא. דאי לאו הכי אמאי חייב אשם תלוי, ולדין דקי"ל דא' משתי חתיכות שנינו אבל חתיכה אחת פטור, בזה הוא דפליגי הרמב"ם והרשב"א ז"ל. הרמב"ם ז"ל דעתו (פ"ח משגות הל' ב') דלמ"ד דחתיכה אחת פטור היינו טעמא משום דמותר מהתורה, ודווקא היכא דהויא ב' חתיכות דאיקבע איסורא הוא דאסור מהתורה וחייב באשם תלוי.

אבל היכא דלא איקבע איסורא פטור ומותר מהתורה. והרשב"א ז"ל סבירא ליה דנהי דפטור מכל מקום אסור הוא מהתורה.

סכמ את תשובתם לשאלה על דברי הרמב"ם מחיוב אשם תלוי. אילו ספקות מותרים מהתורה לדעת הרמב"ם לפי הבנתם? באילו ספקות חייב באשם תלוי? חזור אל לשונות הרמב"ם, 'הואיל ואיסור כל הספיקות כולן מדברי סופרים', 'אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלו' אסורות בין בעריות ושבטות אין להם אלא מדברי סופרים, הקשב לעולה מהן – האם הדברים קשים לדעתך על תשובת האחרונים? חזור אל שלושת ההסברים למחלוקת בגדרי אשם תלוי. לפי איזה משלושת ההסברים תוכל להבין את תשובת האחרונים?

נלמד את דברי הרב שמואל טל שמקשה על פרשנות זו למחלוקת (טל חיים כללי הוראה עמ' שלא):
ואולם לכאורה יש להקשות קושיה גדולה על הבנה זאת. וכהקדמה יש להעיר שלפי הבנת הרשב"א והר"ן והאחרונים יוצא שגם האמוראים האחרים שנחלקו בסוגיה בכריתות אינם מסכימים עם שיטת הרמב"ם שספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא. דהא לפי הבנה זאת בדעת הרמב"ם יוצא שבעצם היה צריך לפטור תמיד מחיוב של אשם תלוי, כיון שאין לפניו אלא ספיקא דאורייתא המותר מדאורייתא. ויש הכרח אפוא לומר שבחתיכה אחת משתי חתיכות יש חומרא מיוחדת בספק, שאינה קיימת בספק רגיל, והיא זו שגורמת לכך שיהיה חיוב של אשם תלוי. ובאמת לפי הבנתו של רב נחמן שהנקודה המבדילה בין חתיכה אחת משתי חתיכות ובין חתיכה אחת מחתיכה אחת היא בזה שבחתיכה אחת משתי חתיכות איקבע איסורא ובחתיכה אחת מחתיכה אחת לא איקבע איסורא, אכן מובן שספק של חתיכה אחת משתי חתיכות יותר חמור מספק רגיל. אולם רבא תלה את הדעה המצריכה חתיכה אחת משתי חתיכות בדרשה של "מצוות", דילפינן מקרא דבעינן שתי חתיכות. ולשיטתו יוצא שבגדרי חיוב אשם תלוי ישנו תנאי מסוים שהידשה התורה, שאין לו שום קשר לחומר הספק שבשתי חתיכות, שהרי הפסוק שממנו דרש מלמד את גדרי אשם תלוי ולא את גדרי הציווי לכתחילה. ויוצא אפוא שבאופן עקרוני היה מקום לחיוב אשם תלוי בכל ספק רגיל, ורק מחמת התנאי המסוים שבגדרי אשם תלוי, יש פטור במקרה שאין שתי חתיכות. ואם כן קשה לשיטתו מדוע יש חיוב להביא אשם תלוי בספק רגיל, אם ספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא. וכן לשיטת רבי זירא בסוגיה שם, שצריך שתי חתיכות כדי שתהיה אפשרות לברר את איסורה של החתיכה, הרי שאין חומר מיוחד בספק של שתי חתיכות. ובאופן עקרוני היה צריך להביא אשם תלוי גם בחתיכה אחת. וגם כאן יש דין מסוים המיוחד לאשם תלוי, שמבטל את החיוב בחתיכה אחת. וגם עליו קשה מדוע התורה מחייבת אשם תלוי בספק רגיל, הרי ספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא. ולפי זה קשים דברי הקובץ הערות (סי' מב אות ט), שכתב ששלושת הטעמים שנאמרו בגמרא לחלק בין חתיכה אחת לשתי חתיכות הם "לענין איסור ולא לענין חיוב אשם". ויתירה מזו נראה שהבנה זו קשה גם אליבא דרב נחמן. דהא לשון הרמב"ם היא: "שכל הדברים מותרים מן התורה זולתי מה שנתברר איסורו", ובפשטות אף מקרה של שתי חתיכות בכלל זה, דהא על כל אחת משני החתיכות ניתן לומר שלא נתברר איסורה. ועוד קשה, שאם בספק של שתי חתיכות יש איסור תורה גם לדעת הרמב"ם, לא היה לו לנקוט באופן מוחלט שכל הספקות מותרים מדאורייתא. ובפשטות דבריו מוסבים גם על מקרה זה. וע"כ צריך לומר לפי זה שרבא ור' זירא סבורים שספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא (וכפי שהוכח לעיל שלדעתם ראוי היה לחייב אשם תלוי גם על חתיכה אחת ללא פטור מיוחד באשם תלוי), ואולם בגמרא (קידושין עג ע"א) מוכח להדיא לדעת הרמב"ם, שרבא סובר שספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא, שהרי הוא זה שדורש את הדרשה של ממזר ודאי ולא ממזר ספק, ודרשה זו

מובאת בדברי הרמב"ם כראיה לשיטתו שספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא (ומשמע שם בסוגיה שגם ר' זירא הסכים לדרשה הזאת, דר' זירא דריש שם כר' יוסי, ור' יוסי דריש להאי דרשה). ובעל כרחנו צריך לומר שלא זו הדרך ולא זו העיר בהבנת שיטת הרמב"ם שספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא.

סכם את שאלות הרב טל על דרך האחרונים ביישוב הקושי מאשם תלוי.

דרך זו מובנת אולי לפי הסברו של רב נחמן לעמדת רב – 'שתי חתיכות איקבע איסורא, חתיכה אחת לא קבעה איסורא – לפי הסבר זה ההבדל נובע מחומרת הספק ויתכן אפוא שלדעתו רק ספק של איקבע איסורא אסור מהתורה ולא ספק של חתיכה אחת. אך לפי הסברם של רבא ורבי זירא עמדתו נובעת משיקולים מקומיים באשם תלוי וקשה אפוא מאוד לומר שגם לדעתם שורש המחלוקת הוא האם ספק של חתיכה אחת מותר מהתורה – הרי לדעתם היה אמור להתחייב באשם תלוי גם על ספק חתיכה אחת לולי דרשת הפסוק שנאמר בחיוב אשם תלוי או לולי הצורך ביכולת בירור, צורך מקומי באשם תלוי!

ה. נראה אפוא שיש צורך בהסבר אחר ליחס בין דברי הרמב"ם לפיהם כל הספקות מותרים מהתורה, דברים מהם עולה שמותר מהתורה לאכול חתיכה מסופקת, ובין חיוב אשם תלוי על אכילה בשוגג של חתיכה מסופקת. לא לצמצם את דברי הרמב"ם ואת חיוב אשם תלוי כך שהם ייאמרו בספקות שונים, אלא לטעון שאין סתירה בין הדברים ושניהם יכולים להיאמר על אותו סוג ספק. איך יתכן? איך יתכן לחייב קרבן על עשייה בשוגג של דבר שהיה מותר לעשות 'במזיד'? נלמד את תשובתו היסודית של ר' שמעון שקופ (שערי יושר א, ג):

ועל פי המתבאר בזה שכל הספיקות לא הותרו על פי דין תורה אלא שלא הזהירה תורה וספק האיסור במקומו עומד ומי שחש על נפשו ודאי דראוי לו על פי דרך התורה לפרוש מספק איסור, יש מקום לומר דגם מאן דסבירא ליה דחייב אשם תלוי בכל ספק כרת ולא בעינן חתיכה משתי חתיכות אינו סותר לשיטת הרמב"ם, דמה שהקשה הרשב"א הבאנו בפרק א' כיון דספק מותר מה"ת לכתחילה אשם היכי מיחייב, לפי מה שביארנו אינו מותר היתר גמור רק שהתורה לא הוסיפה אזהרה מיוחדת על הספק... ומה שמתמה הרשב"א כוונתו כיון שהתורה הניחה אותו לכתחילה לעשות כרצונו ולא הזהירה אותו לכתחילה לפרוש מן הספק איך תזהיר אותו אחר המעשה להביא כפרה על הספק, אמנם לא קשה כל כך דלפי דברנו לא הצריכה תורה לכתחילה להפרישו דכל אדם יחוש לנפשו לפחוד שמא יכשל בעבירה ויפרוש לכתחילה, אבל אם לא ידע מן הספק ועשה אז חסה תורה עליו לצוות שיביא אשם תלוי לכפר עליו עד שידוע לו.

נלמד את דברי הרב טל שהולך בדרך זו ודבריו יחדו ויבהירו (שם):

ונראה שבעל כרחנו צריך לומר שיש הבדל מהותי בין חיוב הכפרה ובין קיומו של איסור מוגדר ומסוים של התורה. הרמב"ם כתב (הל' שגגות פ"ה ה"ו): "שהשוגג היה לו לבדוק ולדקדק, ואילו בדק יפה יפה ודקדק בשאלות לא היה בא לידי שגגה. ולפי שלא טרח בדרישה וחקירה ואחר כך יעשה, צריך כפרה", עכ"ל. ומבואר מדבריו שהאדם מביא את הקרבן ככפרה על כך שהוא לא בדק ודקדק וכו'. אבל ברור שאין מצוות עשה דאורייתא מוגדרת ומסוימת בפני עצמה לבדוק ולדקדק, ואין הוא מביא את הקרבן על כך שהוא עבר על מצוות העשה של הדקדוק והבדיקה, אלא חיוב הבדיקה והדקדוק הוא חלק מהאחריות הכוללת של האדם ביחס לאיסור שבת או לאיסור חלב. ויוצא אפוא שלמרות שאין מצוות עשה או איסור מוגדר על אי הבדיקה והדקדוק, יש על זה חיוב כפרה. ונראה

דהוא הדין ביחס לספיקא דאורייתא. התורה לא אסרה באופן מיוחד את הספקות, ואין לאו מפורש בתורה האוסר להיכנס למצבים כאלה. אבל אדם שהכניס את עצמו לסיכון הזה, בידועו שהוא עשוי לעבור על איסור דאורייתא, צריך כפרה, והוא עבר על רצון ה'. ובעל כרחנו אנו צריכים לנקוט כאפשרות השניה שהועלתה לעיל, שאיסור הספקות אמנם אינו מוגדר ומסוים בתורה, אבל ירא שמים צריך למנוע עצמו מלהיכנס למצב שבו יש סכנה שהוא עובר על איסור דאורייתא. ועל כל פנים לפי הבנה זאת לא קשה מידי מדין אשם תלוי. ולא נחלקו התנאים והאמוראים מעולם בעניין ספיקא דאורייתא. והא דחייבו אשם תלוי אפילו בספק, היינו כמו שחייבים חטאת בודאי, ומשום שהוא לא בדק ונזהר כדבעי. ויש חיוב כפרה, אע"פ שאי הזהירות אינה מוגדרת כאיסור בפני עצמו, וכנ"ל. וכן כתב כבר השערי יושר (שער הספקות פ"ג ד"ה וע"פ) וז"ל: "שכל הספקות לא הותרו ע"פ דין תורה אלא שלא הזהירה תורה וספק האיסור במקומו עומד, ומי שחש על נפשו ודאי דראוי לו ע"פ דרך התורה לפרוש מספק איסור", עכ"ל. ויישב בזה את ראיית הרשב"א מהגמרא בכריתות, וכנ"ל.

ומלשון הרמב"ם הנ"ל (הל' שגגות שם) מבואר שהחיוב להביא קרבן על שגגה אינו נובע מהצורך להביא כפרה על כך שנוצרה מציאות של חטא בעולם, אלא מהנהגתו השלילית של החוטא "שלא טרח בדרישה וחקירה ואחר כך יעשה" (וכידוע הבנה זאת מתאימה גם לשיטתו העקרונית של הרמב"ם, שאין מציאות של חטא העומדת בפני עצמה, והמנותקת מהנהגתו השלילית של האדם, וק"ו שלא שייך לכפר על מציאות כזאת). ולכן יש הכרח לומר שגם באשם תלוי יש עליו קפידא, ועל קפידא זאת הוא צריך להביא כפרה.

הסבר את התשובה. כיצד ניתן לומר גם שהספקות מותרים מהתורה וגם שהתורה חייבה אשם תלוי על אכילה בשוגג של חתיכה מסופקת? מהי משמעות האמירה 'הספקות מותרים מהתורה' לפי דרך זו?

שאלות להתבוננות וסיכום:

1. הרמב"ם סובר שכל הספקות מותרים מהתורה. מה קשה עליו מדין אשם תלוי?
2. מהי תשובת הפר"ח והקרן אורה? אילו ספקות מותרים לדעת הרמב"ם על פי הבנתם ובאילו ספקות חייב אשם תלוי?
3. מהם שלושת ההסברים בגמ' לדעה המגבילה את החיוב לאכל חתיכה אחת מתוך שתי חתיכות? לפי איזה הסבר ניתן לקבל את דברי האחרונים? מה הקשה הרב טל על הסבר זה?
4. מהי תשובתם של ר' שמעון שקופ והרב טל? מהי משמעות היתר הספקות מהתורה לפי דרך זו? כיצד יתכן שאדם חייב אשם תלוי בשוגג על עשיית מעשה שהיה מותר לו לעשות במזיד?
5. סכם את המחלוקת בהיקף היתר הספקות לפי הרמב"ם ובמשמעות ההיתר. עם איזו דרך אתה מזדהה יותר?